

Uluslararası Olaylar ve Sorunlar

MPU Programı

Çeviren: FEYZAN YAMAN

Birleşik Halk Hareketi (MPU) programı, solun en geniş desteğini sağlayan Somoza sonrası hükümet planıdır. MPU'nun yirmiyi aşan üye örgütüne ek olarak FSLN (Sendinista Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin her üç eğilimi de planı onaylamıştır. Bu program, ekonominin tüm halka en düşük yaşam standardı sağlamak için devlet yönetimindeki köklü ekonomik yenilenmesine verdiği ağırlıkla FAO (Genişletilmiş Muhalefet Cephesi)'nin kinden ayrılmaktadır. FAO programı medeni ve siyasi hakların korunmasına ağırlık vermektedir, esasen aynı haklar MPU programında da tanınmaktadır; ancak FAO programında ekonomik hedefler ve reformlar büyük ölçüde belirsiz kalmıştır. İki program arasındaki farklılıkların görünür nedeni: FAO, burjuvazinin hem emeğe hem ticarete hitabetmeğe çalışan ilerici kesimleri tarafından yönetilirken, MPU'nun öncelikle işçileri, köylüleri ve şehir yoksullarını temsil etmek için kurulmuş olmasıdır.

BİRLEŞİK HALK HAREKETİ PROGRAMI

1) **BİRLİK:** Birleşik Halk Hareketi (MPU), Somoza diktatörlüğünü yıkmayı; ve Nikaragua halkının tüm kesimlerinin gereksinmelerine somut bir çözüm ve cevap getirerek, ulusun ekonomik, toplumsal, siyasi ve kültürel yapılarında büyük dönüşümler sağlayacak bir yönetim değişikliğini gerçekleştirme amacıyla ülkenin tüm ilerici kesimlerinin birliğini başlıbaşına önemli saymaktadır.

2) **HÜKÜMET:** MPU, ülkeyi diktatörlüğün ve müttetiklerinin neden olduğu durgunluk, bağımlılık ve az gelişmişlikten kurtarmayı üstlenmiş tüm siyasi, ekonomik ve kültürel güçlerle emek güçlerinin temsilen yer almasıyla bir hükümet kurmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla hükümet, Nikaragua'da adil bir değişiklik gerçekleştirme çalışmaları için hapsedilmiş tüm mahkûmlara TAM VE KOŞULSUZ GENEL AF ilân edecek ve aynı nedenle sürgün edilmiş olanların hemen dönmelerine izin verecektir. Hükümet medeni hak ve özgürlüklerin dokunulmazlığını güvence altına alacaktır:

- a) düşünce ve basın özgürlüğü,
- b) sendika ile işçi, köylü, gençlik, öğrenci, kültür, ve spor örgütleri kurma özgürlüğü,
- c) seyahat etme ve çalışma özgürlüğü.

3) **EKONOMİ:** Birlik hükümeti, ulusu içinde bulunduğu ekonomik durgunluktan çıkarmak ve ekonomik gelişmeyi ilerletmek için aşağıdaki önlemleri alacaktır.

- a) Somoza Ailesi'nin tüm mallarının, mülkünün, haclemleri ve şirketlerinin kamulaştırılması ve bunları yönetecek bir devlet örgütünü kurması,
- b) Tüm doğal kaynakların ve onları (madenler, petrol, orman vs.) sömüren şirketlerin ulusallaştırılması ve kamulaştırılması,
- c) Tüm deniz ve hava taşımacılığı ile karayolu kitlesi taşımacılığının ulusallaştırılması ve kamulaştırılması; bunları yönetmek ve düzenlemekle yükümlü bir bakanlığın kurulması,
- d) Temel ihtiyaç maddelerinin fiyatlarının düzenlenmesi, böylece yiyecek fiyatlarındaki spekülasyona ve izinsiz artışlara son verilmesi,
- e) Tüm Nikaragualıların toplumsal gereksinmelerini karşılayacak ekonomik gelişmeyi başlatmak amacıyla ekonominin özel kesimiyle devlet kesimini koordine edecek Ulusal Ekonomi Planı'nın oluşturulması.

4) **MALİYE:** Kamu malî hedeflerine erişmeyi güvence altına alacak gerekli olanaklar üç ana kaynaktan sağlanacaktır:

- a) Tüketicilerin çoğuna zarar veren tüm dolaysız ve dolaylı vergilerin, genellikle gıda maddeleri üzerindeki dolaysız vergilerin ve eğitimde, tıpta, sporda, yaratıcı ve kültürel etkinliklerde kullanılan araçların topluca gözden geçirilmesi,

b) Yerli ve yabancı bankacılık sisteminin ulusallaştırılması ve özel kesime hizmet eden malî kurumların düzenlenmesi,

c) Somoza Hükümeti tarafından anlaşması yapılmış tüm dış borçların, gerçekten ulusal çıkara ve halk yararına yönelik işlerde kullanılmış olanlarının koşullarını ve ödenmesini yeniden görüşerek, gözden geçirilmesi ve uygun kullanım.

Aynı şekilde, hükümet her zaman en uygun koşullarla dış yardım almak için ideolojisini gözönüne almaksızın herhangi bir ükyle görüşmelere başlayacaktır. (başlayabilecektir.)

5) **ULUSAL PLAN:** Ulusal Plan, yerli sanayiye ekonominin gerek özel gerek devlet kesiminde ulusal hedeflere erişilmesi için izlenecek tüzük sunacaktır. Ekonomide özel kuruluşların yer alması desteklenecek ve özel şirketlerce daha uygun koşullarda sağlanabilecek bir teknolojiye gereksinme duyan ve yine toplu ya da ulusal çıkarlara ters düşmeyecek özel kuruluşlar üretken kesimlere yönlendirilecektir.

Tüm etkin güçlerin (devlet, sendikalar, işadamları vs.), ekonomide yaranları kişisel beklentileri ve ulusal çıkar üzerindeki etkisini somut olarak hissedebilecekleri bir biçimde katılmalarıyla hem devlet kesimi hem özel kesim için tutarlı bir sanayi politikası belirlenecektir.

6) **TİCARET:** Hükümet, her Nikaragualı için doğal kaynaklarımızın elverdiği en yüksek yaşam standardını güvence altına almak amacıyla fiyatları düzenleyerek, halkın temel gereksinimlerinin tüm çağ gereği ticaret biçimlerini ortadan kaldıracaktır. Bu nedenle, en iyi ailem satım koşullarını elde etmeyi, uluslararası pazarlarda fiyat spekülasyonuna maruz kalan ulusal mal üreticileri için fiyatları güvence altına almayı amaçlayan bir yapı oluşturulacak, iç ve dış ticareti düzenlemekle görevlendirilecektir.

7) **TARIM:** Latifundia'ların oluşmasına son vermek ve topraksız ya da bir alleyle beslemeye yetersiz toprağa sahip tüm köylülerin katılacağı bir kooperatifler ve devlet yatırımları programını Somoza Ailesi'nden kamulaştırılan topraklarla kurumsallaştırmak için kapsamlı bir Tarımsal Reform Programı geliştirilecektir. Tarımsal kesimde ağırlık, önde gelen tahılların üretiminde ve ulusun dengeli beslenmesini sürdürmek için gerekli olan ürünlerde olacaktır (meyva, sebze vb).

Hükümet aynı zamanda hasat rekoltesini yükseltmek için özellikle küçük üreticilere teknik yardım sağlayacak ve ailelerinin gereksinimlerini (eğitim, konut, sağlık, yiyecek vs.) karşılayabilecekleri bir gelir düzeyini güvence altına alacaktır.

8) **CALIŞMA:** İşçilere ve köylülere, dinlenme süreleri ve toplu sendikal etkinliklere ayrılan zaman gözönüne alınarak, her ekonomi kesiminin özel gereksinimlerine uygun olarak bölümlenmiş 48 saatlik bir iş haftası sağlanacak bir İş Yasası belirlenecektir. Herkese iş güvencesiyle, işsizliğe ve gizli işsizliğe son verilecektir. «Kara listeler» kaldırılacak ve tüm işçiler kişi ve aile gereksinimlerine yetecek ücret alacaklardır. İş uygulamalarında kadınlara yöne-

lik cinsiyet ayırımına son verilecektir. Kadınlar tüm ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel görevlere (eşit işe eşit ücret ilkesi benimsenerek) geniş ölçüde katılacaklardır. Çocuk emeği sömürüsü yasaklanacak ve okula gitme zorunu olacaktır.

9) **EĞİTİM:** Ülkenin her yanına eğitim götürülecek, tüm öğrencileri, öğretmenleri ve gönüllü işçileri kapsayan etkili bir ulusal plan aracılığıyla cehalele son verecek önlemler hemen uygulamaya konacaktır. Eğitim olanağının artırılması için eğitim bütçesi, yüksek öğrenime yeteneği olan, ancak elde etme olanaklarından yoksun bulunan kimselerden, daha çok işçi ve köylülerden gelen büyük talebi karşılamak için artırılacaktır. Eğitim zorunu olacak ve her Nikaragualı'nın bundan yararlanma hakkı bulunacaktır.

10) **SAĞLIK:** Birlik hükümeti, çok sayıdaki yoksul işçi, köylü ve yerli topluluklara yönelik sağlık ve korunma programları başlatacak, yetersiz beslenme ve açlığın neden olduğu hastalıkların yanısıra günümüzde çocukları mahveden ve geniş halk kesimlerine zarar veren sıtma, mide-barsak iltihabı, verem gibi hastalıkları da yok edecektir. Tıp toplumsal bir nitelik kazanacak, tüm Nikaragualılar ve görevli yabancıların bundan yararlanma hakkı bulunacaktır. Hükümet, halkın sağlığı üzerindeki ticareti kaldırarak ulusal sosyal güvenlik sistemine yer almayan doktor ve uzmanların sağlık hizmetlerinin fiyatını düşürecektir. Bu amaçlara erişmek için kırsal kesim sağlık merkezleri, bölgesel ilkyardım hastaneleri ve daha tehlikeli durumlarını tedavisi için uzmanlaşmış hastaneler kurulacaktır.

11) **KONUT:** Birleşik Halk Hükümeti hem kent hem kırsal bölgelerinde yeni inşaat programlarını hemen üstlenerek, her aileye bir ev güvencesi sağlayacak programlar geliştirecektir. Kira, ne şimdiki gibi çekilmez bir yük, ne de işçilerin gereksinimlerinden kazanç sağlayıcıların evden çıkarma tehdidi olmayacak bir biçimde düzenlenecektir.

0000

JULİDE ERGÜDER

UGANDA

Çalkantılar İçinde Tipik Bir Afrika Ülkesi

İdi Amin yönetimi altında iken, çeşitli vesilelerle sık sık gazete ve dergilere konu olan Uganda, yine gündemde. Nisan ayında Amin'i devirdikten sonra yönetimi eline alan yeni kadro, ülkenin çeşitli sorunlarını çözmekte güçlüklerle karşılaşılıyor. Son sekiz yıldır Uganda'da neler olup bittiğini görebilmek için, gelişmeleri aşama aşama inceleyelim.

İdi AMİN'İN DÜŞÜŞÜ...

11 Nisan 1979 tarihli gazeteler, Tanzanyalı askerlerle sürgündeki Ugandalılardan oluşan birleşik or-

dunun Kampala'ya ele geçirdiği haberini büyük puntolu manşetlerle veriyorlardı. Bu haber, İdi Amin'in baskı rejimi altında geçen sekiz acılı yılı noktaltıyordu.

1978 yılı ekim ayında sınır anlaşmazlığını bahane ederek Tanzanya'ya saldıran Amin, savaş boyunca hayli zigzaglı bir politika izledi. Kimi zaman arabulucu talep etti, kimi zaman da saldırı tehditleri savurdu. Aslında son aylarda Amin'in orusunda bazı kıpırdanmalar olmuş, bu kıpırtıların son ikisi ayaklanmaya dönüşmüştü. Savaşın son üç haftasına ise, Amin'in or-

dusu iyiden iyiye captan düşmüştü. Durumun ciddiyetini anlayan Amin, Entebbe havalimanını kapattırdı, ve sıkı yönetim ilân etti.

Tanzanya devlet başkanı Julius Nyerere ise, savaşta sınırlı bir amaç güttüklerini vurgulamaya çalışıyor. «Uganda'daki yönetimi değiştirmek Ugandalıların sorunudur. Ben sınır saldırılarına son vermeyi amaçlıyorum.» diyor. Diyordu da, savaşın sonunda tüm Uganda işgal ediliverdi, OAU'nun arabuluculuk önerilerini reddeden Nyerere, hiçbir durumda Amin'e ilişkin tavırlarını değiştirmeyeceklerini, Amin'in bir katil, bir yalancı ve bir vahşi olduğunu yineliyordu. Nyerere, Amin düştükten sonra verdiği demecinde de, «İdi Amin iktidarda kalsaydı, öteki Afrika ülkelerine de saldıracak, cinayetlerini sürdürecekti.» demiştir.

İdi Amin geçen sonbaharda Tanzanya'ya saldırdığı zaman 21.000 kişilik bir orduya sahipti. Birleşik ordu ise 12.000 Tanzanyalı askerle 10.000 Ugandalı sürgün bulunuyordu. Savaşın sonunda Amin'in ordusunun geriye topu topu 2.000 asker kalmıştı.

Amin'in bir tek Libya'dan yardım geldi. Libya uçaklarının Victoria Gölü yakınlarındaki bazı bölgeleri, Sovyet yapısı TU-22 uçakları ile bombardıman ettiği haber verildi. Libya yetkilileri bu konuda hiçbir açıklama yapmadılar. Yalnız, savaşın başlarında Tanzanya'ya sert notalar veren Libya'nın, Kampala'nın ele geçmesinden önce kuvvetlerini geri çektiği öğrenildi. Kampala'nın işgalini izleyen günlerde Tanzanya Haber Ajansı bir fotoğraf yayınladı: ajansın haberinde fotoğraftaki kişilerin Libya'yı subaylar olduğu iddia edilmiştir.

Nyerere yabancı basında yer alan, işgalin öteki Afrika ülkelerine kötü örnek olduğu yolundaki eleştirilere karşı, gerekçe olarak OAU'nun Uganda'ya kınamadığını, Afrika ülkelerinin ortaklaşa bir eyleme geçemeyişlerini öne sürüyordu. Nyerere, Milton Obote'yi işbaşına getirmeyi istediği yolundaki haberler üzerine verdiği bir demecinde, «Bizim işimiz Obote'yi işbaşına getirmek değil. Sürgündeki Ugandalılar Lüle'yi seçtiler.» demiştir.

Gerçekten, Yusuf Lüle Uganda Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin Yürütme Kurulu başkanlığına seçilmişti. 14 kişilik kabineyi de cephenin önde gelen kişileri oluşturuyordu.

Amin'in düşüşünü halk Kampala caddelerinde dans ederek kutladı. Amin taraftarları öldürüldü, bu arada Nubian, Kakwa, Lugbara ve Madı kabilelerine mensup sivil halk, Langi ve Achohı kabilelerinin intikam alacağından korkarak Kenya ve Sudan'a kaçtı. Birleşik ordu ülkenin kuzey bölgelerine doğru ilerledikçe, binlerce Ugandalının memleketlerini terk ettikleri haberi alınıyordu.

Kampala'da Devlet Araştırma Merkezi'nde yapılan aramalarda Amin dönemine ilişkin dehşet verici bilgiler elde edildi. Kampala düşmeden 100'den fazla tutuklunun gizli polis tarafından öldürüldüğü öğrenildi. Bürolarda Amin dönemine ilişkin gizli belgeler, işkençe hücrelerinin altında öldürülenlerin ceset artıkları bulundu.

Hasbelkader sağ kalandardan 30 yaşındaki teknisyen Hüseyin Mayambala sunuları anlatıyordu: «Beni ağustos ayında tutukladılar. Amin'e karşı komplo hazırlamakla

suçladılar. Doğruyu bu, ama beni hiçbir zaman koşturamadılar. 2 ay süreyle 2,5 m. yerin altında bir hücrede tutuldum. Hiç ışık ve tuvalet yoktu. Bağlamışlardı beni. Hergün bir patates ve yarım bardak su veriyorlardı. Sorguya çekildiğim zaman cırcırcıplak olarak, dik duran bir şişenin ağzına oturmaya zorlanıyordum. Tırnaklarının arasına toplu iğne batırıyorlardı. Şimdi bu insanları öldürmek, kahve içmeye davet etmek gibi bir şey olur. Benim çektiğim yanarda hiç kalır.»²

Uganda'yı ilk kez Tanzanya, Mozambik, Botswana, Zambia, Etiyopya ve İngiltere tanıdı. Yeni hükümetin tek önemli sorunu tanınmak değil, tabii. Ülkenin perişan ekonomisini kalkındırmak için sabırsızlıkla dış yardım aramaya başladı. Hemen komşu Kenya ile başlatılan görüşmeler, kısa sürede yardım sağlanması konusunda bir ilke anlaşması ile sonuçlandı. Yusuf Lüle hemen Washington'a bir heyet gönderdi ve batı yanlısı hükümeti için yardım vaadi aldı.

Gündelik hayat bir düzene sokılmaya çalışılırken, ülkenin bazı sınır bölgelerini ellerinde tutan Amin yanlıları sivil halkı katletmeye başladılar. Bu arada Amin sırta kadem basmıştı. Çeşitli söylentiler, Libya'ya gitmiş olması olasılığını güçlendiriyordu. 23 Mayıs 1979 günü bir demec veren Albay Kaddafi, Amin'in Libya ve öteki Arap ülkelerini ziyaret ettikten sonra Uganda'ya gittiğini ve bir karşı darbe hazırladığını açıkladı. Uganda'da kesin durumun Amin'in girişiminden sonra betireceğine inandığını söyleyen Kaddafi, düşük diktatörün bir gerilla savaşı başlatacağına belirtti. Kaddafi Libya'nın Uganda sorunu ile bütününü ilgilendirdiğini, son savaşta Libya birliklerinin ufak bir rol oynadıklarını vurgulamayı da ihmal etmedi.

Bu haberdan dört gün sonra, 27 Mayıs 1979 tarihli gazetelerde yayınlanan Nairobi kaynaklı bir haberde, Amin'in Uganda'nın kuzey-batı Nil bölgesinde bir gerilla savaşı örgütlediği kaydediliyordu. İsrail parlamentosu milletvekillerinden Samuel Flatto-Sharon tarafından kiralanan bir ajan olan Daniel Walther bir basın toplantısı düzenlemiş, Amin'i tüm ülkede aradığını açıklamıştı. Walther'a göre, Amin kiralık Arap askerlerden oluşan bir kuvvete güveniyordu, üstelik Amin'in doğduğu kent olan Arua ve çevresinde külliyetli miktarda silâh yığınağı yapılmaktaydı. Bu haberler başsuz haber kaynaklarınınca doğrulanmadı.

Güvenli sağlamak için geçici Uganda hükümeti Amin taraftarlarını yakalanması için genel bir çağrı yaptı. Kenya hükümeti, Uganda'da Amin'den sonra «ikinci en çok nefret edilen adam» olan İngiliz asıllı obert Astles dahil, yüzlerce Amin yanlısı yakalayıp hemen idare etti. Suçluların yargılanmalarına başlandı, tüm sanıklar sorumluluğu bir başkasının, genellikle de Amin'in üstüne atmaya, suçsuz olduklarını iddia etmeye başladılar.

Uganda ile Tanzanya arasındaki savaş ve İdi Amin'in düşüşünün öyküsü, 17 Mayıs 1979 günü sona erdi. O gün, Ugandalı sürgünler ve Tanzanyalı askerlerden oluşan ordu, Nil üzerindeki üç köprüden biri olan Karuma Falls ile Amin'in doğduğu kent olan Arua ve Gulu'yu ele geçirerek ülkeyi Amin'in askerlerinden tamamen temizlemiş oldular.